

УДК 336.72

Є. С. Осадчий, к.е.н., доцент
кафедри менеджменту банківської діяльності,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

БАНКИ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ НА РИНКУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Анотація. У статті розглянуто сутнісну характеристику та особливості нормативно-правового регулювання діяльності іноземних банків в Україні. Досліджено сучасний стан присутності іноземного банківського капіталу на ринку України, проведено аналіз впливу діяльності банків з іноземним капіталом на банківську систему та економіку країни в цілому. Визначено перспективи розвитку та напрями вдосконалення системи регулювання діяльності іноземних банків в Україні.

Ключові слова: іноземний капітал, кредитна експансія, філії іноземних банків, регулювання та контроль іноземного капіталу в банківській системі України, вплив діяльності банків з іноземним капіталом на банківську систему та економіку країни в цілому.

Вступ. Інтеграція фінансової системи України у світовий фінансовий простір зумовлює необхідність детальнішого дослідження особливостей банківської діяльності в умовах глобалізації фінансових ринків, адже забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних банків — важливе завдання сучасного етапу розвитку банківської системи.

Останніми роками вітчизняні науковці проводять численні дослідження, присвячені тематиці діяльності іноземних банків та їх впливу на банківську систему України. Найбільшої уваги серед них заслуговують праці М.Д. Алексеєнка, Ю.І. Барановського, В.М. Гейця, О.А. Сугоняко, М.Г. Дмитренко, О.Д. Вовчак, М.І. Дибі, В.І. Міщенко, Р.В. Корнилюка.

Постановка задачі. Незважаючи на значну кількість наукових публікацій у цьому напрямі, недостатньо дослідженими залишаються вплив іноземного капіталу на вітчизняну банківську систему та економіку в цілому. Особливої уваги заслуговує функціонування іноземного капіталу під час світової фінансової кризи та необхідність розробки державою регулятивних заходів, які б дозволили створити сприятливі умови для ефективної діяльності банків з іноземним капіталом на банківському ринку України.

Метою статті є вивчення сучасного стану присутності іноземного банківського капіталу на ринку України, визначення основних наслідків такої присутності для українського банківського сектора і для економіки держави в цілому, а також дослідження перспектив розвитку та напрямів удосконалення системи регулювання діяльності іноземних банків в Україні.

Результати. У сучасній економіці банківська система є не лише базовою інфраструктурною ланкою кредитних відносин, а й ключовим елементом усієї економічної системи держави.

Наукова економічна література не дає узагальненого тлумачення поняття іноземного банківництва. Різні джерела подають різні визначення таких понять, як «іноземний капітал», «банк з іноземним капіталом», «іноземний банк» тощо. Традиційним показником, який характеризує участь іноземного капіталу в банківській системі країни, є наявність у статутному капіталі банку частки, яка належить нерезиденту. Іноземний банк визначається як банк, який повністю або частково

належить іноземному інвестору (приватному, колективному або державному) і діє насамперед у його інтересах [3].

У тлумачному словнику О. Островської іноземний банк трактується як банк, що визнаний таким згідно з законодавством іноземної країни, на території якої він зареєстрований [5]. При цьому у формулюванні не визначається, яка частка іноземного капіталу має бути вкладена в банківську установу для отримання статусу іноземного банку, а тільки зазначається реєстрація згідно з законодавством.

«Енциклопедія банківської справи» за редакцією В. Стельмаха подає визначення банку з іноземним капіталом як банку, який функціонує на території країни і капітал якого частково або повністю належить іноземним інвесторам [6].

Вітчизняне законодавство пояснює термін «банк з іноземним капіталом» як банк, у якому частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвестору, становить не менше 10 % [1]. Таке трактування враховує участь іноземного капіталу в банківській установі, частка якого становить більше 10 % і не враховує можливості вкладених кількома інвесторами коштів менше цієї частки.

В «Економічній енциклопедії» за ред. С.В. Мочерного іноземний банк визначено, як банк, що повністю або частково належить іноземному інвестору і діє насамперед у його інтересах [4]. Між тим необхідно відрізнити поняття «іноземний банк» і «банк з іноземним капіталом». Головним критерієм, що їх розмежовує, є частка іноземного капіталу в статутному капіталі банку. Якщо ця частка становить 100 %, то цей банк належить до іноземних банків, якщо ж вона більша 0 % і менша за 100 %, то цей банк належить до банків з іноземним капіталом.

Існує два основних способи проникнення іноземного капіталу в банківську систему: створення банку з нуля і поглинання існуючого банку. У першому випадку виникає нова юридична особа, а в другому — відбувається зміна вітчизняних власників іноземними без збільшення кількості банків у системі. Банківська система потребує адекватного регулювання з боку держави внаслідок особливих функцій та операцій, які виконують банки в економіці.

Національні інтереси під час регулювання іноземного капіталу в Україні перебувають у діалектичній залежності з потребами глобалізації. Потреба держави в іноземних інвестиціях та низка загальнодержавних стратегічних задач вимагають інтенсивного залучення України до розвитку глобалізаційних процесів. Таким чином, регулювання іноземних банків в Україні обмежене рамками міжнародних договорів, ратифікованих Верховною Радою України, а також звичаєвого права.

Враховуючи зазначені аспекти проблеми, доречно виокремлювати три рівні регулювання іноземних банків в Україні:

1. міжнародне регулювання, що здійснюється міжнародними фінансовими організаціями та міждержавними утвореннями шляхом упродовження рамкових угод, директив, конвенцій для гармонізації та уніфікації національних правових систем банківського регулювання;
2. національне регулювання, яке здійснюється органами влади суверенної держави України в межах її правової юрисдикції з урахуванням норм міжнародного банківського права;
3. корпоративне регулювання, яке проводиться на рівні окремого іноземного банку та його материнських структур і є складовою процесу корпоративного управління.

Серед основних суб'єктів міжнародного рівня у інституційній структурі регулювання іноземних банків слід розглядати такі організації, як Базельський комітет з нагляду, СОТ, МВФ, FATF тощо.

Національна підсистема регулювання іноземних банків в Україні складається з низки інституцій, серед яких: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Президент, Національний Банк України, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Державна податкова адміністрація, Антимонопольний комітет України, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерство Закордонних Справ та інші державні структури, які опосередковано регламентують порядок створення, діяльності, реструктуризації та ліквідації іноземних банків.

Розвиток банківської системи України тісно пов'язаний з інтеграційними процесами, що відбуваються у світовій економіці, тому проблеми доступу іноземного капіталу та його впливу на діяльність вітчизняних банків і економічну безпеку держави в цілому на сьогодні є особливо актуальними. Про важливість оцінки процесу залучення іноземного капіталу у контексті проблеми підвищення капіталізації банківської системи України свідчить досвід ряду країн Центральної та Східної Європи, для яких активна експансія іноземного капіталу в банківський сектор розпочалася ще в середині 1990-х рр. У цих країнах банки з іноземним капіталом контролюють у середньому понад 60 % активів банківської системи (у Чехії — 66 %, в Угорщині — 62 %, у Польщі — 70 %).

Протягом 2005—2011 років банківська система України також зазнала суттєвих змін, що виражались у пришвидшеному рості активів, капіталу, кредитів і депозитів у докризовий період, а також спаді, викликаному порушенням фінансової стійкості. Паралельно з кількісними зрушеннями відбулися значні структурні перетворення — частка іноземного капіталу, за даними НБУ, зросла з 9,6 % до 41,9 %. Станом на 1 січня 2012 року зі 176 банків, що працюють в Україні, 53 фінансові установи — з іноземним капіталом, у тому числі 22 — зі 100 % іноземним капіталом (табл. 1.)

Таблиця 1

СТРУКТУРА І ДИНАМІКА БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ В УКРАЇНІ В 1994—2013 рр.[7]

Роки	Кількість банків за участю іноземного капіталу		Кількість банків за реєстром	
	усього	у т.ч. зі 100 % іноземним капіталом	одиниць	частка іноземних банків
1994	12	1	228	5,3
1995	12	1	230	5,2
1996	14	2	229	6,1
1997	22	6	227	9,7
1998	28	9	214	13,1
1999	30	8	203	14,8
2000	31	7	195	15,9
2001	28	6	189	14,8
2002	20	7	182	11,0
2003	19	7	179	10,6
2004	19	7	182	10,4
2005	23	9	186	12,4
2006	35	13	193	18,1
2007	47	17	198	23,7

Закінчення табл. 1

Роки	Кількість банків за участю іноземного капіталу		Кількість банків за реєстром	
	усього	у т.ч. зі 100 % іноземним капіталом	одиниць	частка іноземних банків
2008	53	17	198	26,8
2009	51	18	197	25,9
2010	55	20	194	28,4
2011	54	20	196	27,6
2012	53	22	198	26,8
2013	52	22	197	27,4

Аналізуючи географію іноземного капіталу, який працює в банківській системі України, слід зауважити, що він представлений 23 країнами світу, найбільшу частку в ньому станом на 2011 р. склали капітал з Росії, Кіпру, Австрії, Німеччини, Франції, Нідерландів та Угорщини (табл. 2).

Таблиця 2

ГЕОГРАФІЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ[8]

Дочірній банк	Прямий інвестор	Міжнародна холдингова група	Рік приходу іноземних інвесторів	Сума угоди, млн. дол. США (при поглинанні)
Райффайзен Банк Аваль	RaiffeisenInternational (Австрія)	RZB (Австрія)	2005	520 000
Укрсиббанк	BNPParibas (Франція)	BNPParibas (Франція)	2005	—
Укрсоцбанк	Unicredit Bank Austria (Австрія)	Unicredit (Італія)	2007	10 350 000
ВТБ Банк	ВТБ (Росія)	Центральний Банк Росії	2006	350 000
Промінвестбанк	Внешэкономбанк (Росія)	Уряд Росії	2009	1 300 750
Альфа-Банк	ABN Ukraine Limited (Кіпр)	Альфа-Банк (Росія)	2000	—
ОТП Банк	OTRBankPlc. (Угорщина)	ОТР(Угорщина)	2006	4 135 000
Банк Форум	Commerzbank Auslandsbanken Holding AG (Німеччина)	Commerzbank (Німеччина)	2008	3 000 000
Сведбанк	Swedbank (Швеція)	Swedbank	2007	4 000 000
Ерсте Банк	Erste Bank (Австрія)	Erste	2006	520 000
ІНГ Банк	INGBankN. V. (Нідерланди)	ING (Нідерланди)	1998	—
Дочірній банк Сбербанку Росії	Сбербанк России (Росія)	Уряд Росії	2007	750 000
Правекс Банк	IntesaSanPaolo (Італія)	IntesaSanPaolo (Італія)	2008	3 451 000
Індекс Банк	CreditAgricole (Suisse) SA (Швейцарія)	Calyon Corporate and Investment Bank	2006	1 300 000

Так, материнська компанія ВТБ банку прямо підпорядкована уряду, а дочірнього банку Сбербанку Росії — Центральному банку Російської Федерації. «Внеш-економбанк» розглядається урядом Росії як національний банк розвитку, фінансовий посередник між державою та бізнесом, інструмент реалізації державної економічної політики, для вирішення задач, серед яких підтримка експорту російської продукції. Австрійські банківські холдинги також зосередились на стратегії проникнення в банківські системи країн Центральної, Східної Європи і Балкан, які є надзвичайно перспективними в сфері іпотечного та споживчого кредитування. Про це свідчить той факт, що саме вони розпочали «бум» на ринку банківських продаж в Україні, придбавши у 2005 році другий за розмірами активів банк країни «Аваль». В Україні працюють також дочірні компанії двох італійських конкурентів, фінансових груп Unicredit — інтереси групи представляють Укрсоцбанк і Унікредитбанк, та Intesa Sanpaolo — Правексбанк. Французькі інвестори в Україні володіють системним універсальним Укрсиббанком, а також дрібнішими Індекс банк і Профінбанк.

Проблематика процесу входження іноземного капіталу до банківської сфери України стала предметом численних наукових досліджень і дебатів фахівців на сторінках періодичної преси. При цьому, як показує аналіз публікацій, основна увага приділяється перевагам і недолікам розширення присутності іноземного банківського капіталу в Україні, особливо у зв'язку із вступом України до Світової організації торгівлі (СОТ), доцільності створення філій іноземних банків, необхідності законодавчого регулювання такої діяльності шляхом введення певних лімітів та умов входження на банківський ринок. Прихід іноземного капіталу в банківську систему України має свої переваги та недоліки (табл. 3).

Таблиця 3

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПРИСУТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ БАНКІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ [2]

Переваги	Недоліки
Підвищення фінансової стійкості банківської системи	Зниження фінансової стійкості банківської системи
Зменшення залежності банківської системи від внутрішніх політичних та економічних ризиків	Іноземні банки можуть стати провідниками криз із країн походження
Ріст кредитних і депозитних портфелів іноземних банків під час криз	Згорання діяльності іноземних банків і вплив іноземного капіталу під час криз
Підтримка проблемних вітчизняних банків під час криз шляхом поглинань і рекапіталізації	Іноземні банки можуть мати короткострокові цілі й бути непередбачуваними кредиторами
Зниження ймовірності виникнення криз внаслідок географічної диверсифікації та належності до економічно стабільніших країн	Транснаціональні банки можуть протягом значно тривалішого часу концентрувати на своїх балансах значні обсяги проблемної заборгованості та створювати фінансові піраміди
Збереження зв'язків із клієнтами після купівлі вітчизняних банків	Посилення загрози економічному суверенітету
Розвиток банківського та інвестиційного законодавства з огляду на фінансову глобалізацію	Ускладнення банківського нагляду за розгалуженими транснаціональними холдинговими структурами
Підвищення капіталізації банківської системи	Вибірковий характер кредитування

Закінчення табл. 3

Переваги	Недоліки
Зростання обсягів кредитування населення та суб'єктів господарювання	Обслуговування здебільшого провідних і найбільших за розміром місцевих підприємств, а також компаній країни-донора, кредитна підтримка в просуванні їхніх товарів і послуг
Посилення стабільності джерел надходження капіталу	Відмова іноземних банків у кредитуванні невеликих і нових підприємств
Зростання потоків прямих іноземних інвестицій у реальний сектор економіки	Відмова в кредитуванні малорентабельних підприємств і фірм, які є конкурентами для країни-походження або акціонерів
Полегшення доступу до різних видів іноземного капіталу	Збільшення валютного ризику внаслідок кредитування в іноземній валюті
Сприяння розвитку міжнародної торгівлі	Сприяння кредитним бумагам
Упровадження нових банківських технологій, ноу-хау, сучасних систем ризик-менеджменту	Проблема адаптації продуктів і технологій до нового ринку
Підвищення кваліфікації персоналу, якості обслуговування клієнтів і доступності банківських продуктів	Проблема сумісності технологій з уже існуючими
Розширення асортименту банківських продуктів, особливо нетрадиційних	Поширення банківських технологій цілком можливе і без експансії іноземного капіталу
Ефект «перетоку» технологій до вітчизняних банків	Зниження ефективності банківської системи
Підвищення ефективності банківської системи та загострення конкуренції	Погіршення фінансового стану або банкрутство вітчизняних банків
Зниження банківської маржі внаслідок здешевлення кредитів та інших послуг	Ріст фондової капіталізації банків часто має спекулятивний характер
Зниження накладних витрат	Зростання соціальної напруги внаслідок масових звільнень під час реорганізації
Вищі ціни продажу банківських акцій	Громіздкі корпоративні структури ТНБ не дозволяють швидко та адекватно реагувати на події внутрішнього ринку
Розвиток корпоративного управління	Ризик посилення суперечностей між транснаціональними та національними інтересами
Упровадження високих міжнародних стандартів аудиту, бухгалтерського обліку, звітності та внутрішнього нагляду	Окремі іноземні банки можуть надавати перевагу задоволенню економічних інтересів країни походження капіталу
Збільшення прозорості банків та безпеки банківської діяльності, зростання ринкової дисципліни	Проблеми, пов'язані з асиметрією потужності регуляторів різних країн
Розвиток фінансових ринків та фінансової інфраструктури (зростання присутності рейтингових агенцій та аудиторських компаній)	Нав'язування систем регулювання, які не адекватно відображають потреби національної економіки
Розвиток системи регулювання	Відплив депозитів у країни із сильними системами гарантування вкладів
Стимуляція розвитку систем банківського нагляду в руслі останніх світових тенденцій	
Розвиток національних систем гарантування вкладів	

За даними НБУ, частка іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі на кінець 2013 року значно знизилася і досягла показника 34,2 %, порівняно на кінець 2011 року цей показник складав 41,9 %. Тобто відбулося суттєве зменшення іноземного капіталу в банківській системі України.

Останнім часом спостерігається загальна тенденція поступового зменшення іноземного капіталу в банківській системі України. У 2011 році банківський ринок України залишили чотири іноземні фінансові групи. На початку року пішли з ринку Home Credit Group, котрі володіли «Хоум Кредит Банком». За ними — російський «Ренессанс Групп», що продали банк «Ренессанс Капітал». Потім інвестиційна група KardanN.V. оголосила про продаж 84 % акцій «Ві Ей Бі Банку». Четвертою фінансовою групою, що прийняла рішення про згорання діяльності в Україні, став BankofGeorgia, котрий залишив за собою частку лише 19,4 % акцій «БГ Банку».

Деякі банки з іноземним капіталом залишили роздрібний ринок в Україні і вирішили зосередити свою діяльність виключно на корпоративному, малому та середньому бізнесі. У 2011 році такими стали СЕБ Банк і Сведбанк, а також голландський «ING». З січня 2012 року вирішив припинити працювати з приватними клієнтами в Україні і Кредит Європа Банк, який належить голландській «Credit Europe Group NV». На думку аналітиків, серед претендентів на згорання діяльності в Україні у найближчі роки можуть бути «Райффайзен Банк Аваль» і «Форум».

До нашої країни більше не надходять інвестиції у такому розмірі, як це було в 2006—2008 роках. Перш за все це пов'язано з непривабливим інвестиційним кліматом, викликаним низькою юридичною захищеністю кредиторів. Також свою роль відіграло посилення регулятивних вимог до капіталу банків у країнах Європи, дочірні структури яких широко представлені в Україні. Не слід забувати і про кризу в Європі, політичні і економічні ресурси якої наразі спрямовані на порятунк грецької, італійської та іспанської економік. Усі ці фактори свідчать, що поступове зменшення частки іноземних банків є об'єктивним процесом.

Оцінка ж цього процесу залежить від того, який капітал і які інвестиції приходять на зміну міжнародному капіталу. Якщо це прозора відповідальна інвестиційна культура, то можна сказати, що зміна конфігурації капіталу не несе якісних змін для банківської системи. Погіршення ситуації може викликати збільшення кількості інвесторів з низькою інвестиційною культурою, котрі спровокують сплеск безпринципної конкурентної боротьби.

Згідно опитування топ-менеджерів більшості українських банків, основними причинами згорання діяльності в Україні є (рис. 1): відсутність перспектив для подальшого розвитку; проблеми в материнських структурах; недосконалість судової системи та законодавчого регулювання; неможливість або невміння працювати на ринку України; нестабільна економічна ситуація в країні.

За прогнозом Міжнародного валютного фонду темпи приросту світової економіки у 2014 році прогноуються на рівні 2,5—3,5 %. Це означає, що оздоровлення світової економіки та глобальної фінансової системи сприятиме притоку капіталу в країну, який переважно не буде мати спекулятивного характеру. В цьому випадку структура банківського капіталу в 2014 році не зазнає суттєвих змін, банки будуть функціонувати в нормальних умовах та нарощувати кредитні портфелі.

Сьогодні більшість відомих економістів говорять про те, що восени 2014 року світ очікує нова хвиля економічної кризи. У випадку, якщо ці прогнози справдяться — на банківську систему в цілому і на банки з іноземним капіталом зокрема

знову очікує стадія глибокої рецесії. В таких умовах можливе згорання діяльності багатьох іноземних банків на території України.

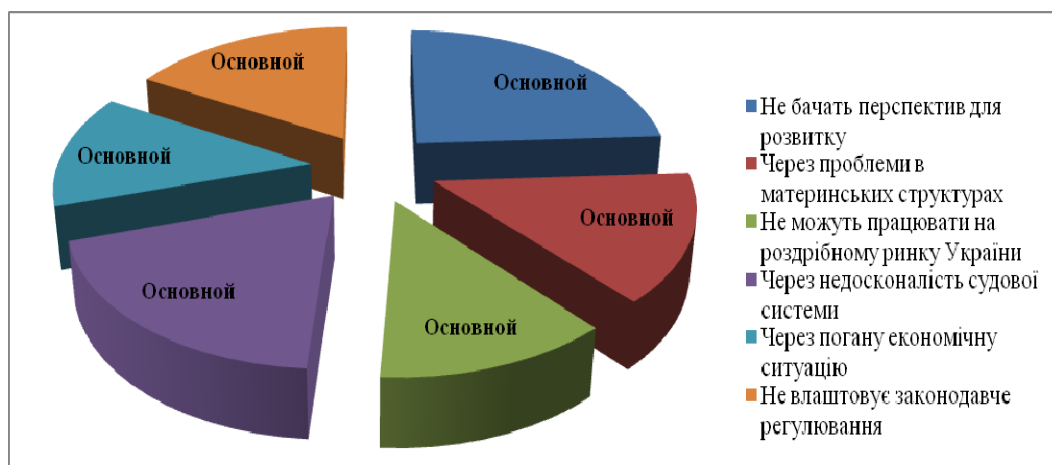

Рис. 1. Причини виходу іноземних банків з України

Висновки. Ризики та потенційні негативні моменти від проникнення іноземних банків стосуються не стільки ефективності, скільки більше стабільності банківської системи та рівня економічного розвитку приймаючої країни. До них належать: загроза економічному суверенітету країни; зростає чутливість фінансової системи країни до різного роду світових економічних і політичних криз; присутність іноземних банків може послабити позиції ще недостатньо розвиненої банківської системи країни; іноземні банки можуть бути менш схильними до здійснення кредитної діяльності у приймаючій країні; відтік прибутку з території держави; зменшення доходів національних банків з одночасним збільшенням доходів банків з іноземним капіталом; іноземні банки можуть проводити лише спекулятивну діяльність не надаючи повний спектр якісних банківських послуг; скорочення чисельності робочих місць у банківському секторі.

Згідно з результатами дослідження Україна має кілька потенційних шляхів розвитку ситуації, що склалась в банківському секторі. Найліберальнішими вбачаються заходи щодо розширення діяльності державних і збільшення їх капіталу, а також сприяння консолідації комерційних банків з тим, щоб підвищити їх конкурентоспроможність з огляду на майбутні труднощі. Як демонструє досвід країн Центральної й Східної Європи, прихід іноземного інвестора до банківського сектору країни є тільки питанням часу. Проблеми присутності іноземних стратегічних інвесторів на фінансових та інших ринках країни широко дискутуються у наукових колах упродовж останніх років і потребують вирішення на загальнодержавному рівні за допомогою адміністративних, правових та економічних заходів.

Література

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000
2. Корнилюк Р.В., Івасів І.Б., Діба О.М. Іноземні банки в Україні: вплив та регулювання: монографія. — К.: КНЕУ, 2012. — С. 35—37.
3. Кузнєцова Л.В. Вплив глобалізації на розвиток банківської системи України. — Одеса: Атлант, 2011
4. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія. — К.: Академія, 2002

5. Корнилюк Р., Івасів І. Вплив іноземних банків на банківську систему України // Вісник Національного банку України. — №10. — 2011. — С. 84—91.
6. Стельмах В.С. Енциклопедія банківської справи України. — К.: Молодь, 2001
7. Офіційний сайт Національного банку України/ [Електронний ресурс]. — <http://www.bank.gov.ua/>
8. Офіційний сайт електронного ресурсу prostobankir.com.ua/ [Електронний ресурс]. — www.prostobankir.com.ua

Стаття надійшла до редакції 02.12.2013

УДК 368.914(477):368.032.1

Прудь П. В., аспірант кафедри управління персоналом та економіки праці, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

УЧАСТЬ СТРАХОВИКІВ ЖИТТЯ У НЕДЕРЖАВНОМУ ПЕНСІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглянуто основні механізми пенсійного забезпечення в Україні, розкрито особливості участі страхових компаній у наданні пенсійних послуг, проаналізовано сучасний стан розвитку та запропоновано напрями удосконалення пенсійного страхування.

Ключові слова: недержавне пенсійне забезпечення, страхування довічної пенсії, страхові компанії життя.

Вступ. Ринок страхових послуг відіграє велику роль у забезпеченні стабільності та розвитку національної економіки. Пенсійна реформа в Україні, започаткована в 2004 році, передбачає участь страхових компаній, зокрема, страховиків життя у наданні пенсійних послуг. Це пов'язано з неможливістю солідарної системи забезпечити гідний рівень пенсій. Однак даний сегмент пенсійної системи недостатньо розвинутий і характеризується такими проблемами: недосконалість нормативно-правової бази, низька якість страхових послуг, нерозвиненість фінансових інструментів вкладання капіталу, низький рівень суспільної довіри та платоспроможності потенційних клієнтів, недостатність фінансового потенціалу страховиків тощо. Все це актуалізує дану тему дослідження.

Теоретичні та практичні аспекти розвитку страхування досліджують вітчизняні вчені: Базилевич В.Д., Внукова Н.М., Гаманкова О.О., Осадець С.С., Савлук М.І. та ін. Водночас страхування життя в Україні тільки розвивається, а тому є недостатньо, дослідженим у вітчизняній економічній літературі. Сучасний стан, роль і перспективи недержавного пенсійного забезпечення є об'єктом уваги Зимовця В.В., Ковалю О.П., Корнесва В.В., Петрової Г.Є., Терещенко Г.М. Відзначаючи вагомий внесок зазначених учених у розвиток науки та практики страхування, сьогодні й досі залишається актуальною проблема вивчення особливостей надання пенсійних послуг страховими компаніями.

Постановка задачі. Розкрити особливості участі страхових компаній у пенсійному забезпеченні населення, проаналізувати сучасний стан розвитку в Україні, виокремити основні проблеми та запропонувати напрями удосконалення пенсійного страхування.